

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

KOLMAS OSAKOND

KOHTUASI TEPLJAKOV vs. EESTI

(Avaldus nr 10753/21)

KOHTUOTSUS

STRASBOURG

28. november 2023

Käesolev kohtuotsus on lõplik, kuid seda võidakse keeleliselt toimetada.

Kohtuasjas Tepljakov vs. Eesti,

Euroopa Inimõiguste Kohus (kolmas osakond) kojana, kuhu kuuluvad

esimees Jolien Schukking,

kohtunikud Peeter Roosma ja

Andreas Zünd

ning *osakonna sekretäri asetäitja* Olga Chernishova,

võttes arvesse:

avaldust (nr 10753/21) Eesti Vabariigi vastu, mille esitas EIK-ile inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (edaspidi: konventsioon) artikli 34 alusel 9. veebruaril 2021 Eesti kodanik Jevgeni Tepljakov (edaspidi: kaebaja), kes on sündinud 1976. aastal ja keda esindas Pärnu advokaat M. Põbo;

otsust teavitada konventsiooni artiklite 3, 8 ja 10 alusel esitatud kaebustest, mis puudutavad kinnipidamistingimusi, kinnipidamise ajal perekonnaga kokkusaamist ja võimalust kasutada veebipõhist õigusandmebaasi, Eesti valitsust (edaspidi: valitsus), mida esindas esialgu Eesti esindaja Euroopa Inimõiguste Kohtus M. Kuurberg ja seejärel tema ametijärglane T. Kolk, ning tunnistada avalduse ülejäänud osa vastuvõetamatuks;

poolte seisukohti;

olles pidanud nõu kinnisel istungil 7. novembril 2023,

tegi eelnimetatud kuupäeval järgmise otsuse.

KOHTUASJA SISU

1. Kohtuasi puudutab kinnipidamistingimusi Pärnu arestimajas, kus kaebaja viibis kohtueelselt vahi all mitmel eri ajavahemikul (mis varieerusid 6 päevast 100 päevani, kokku 345 päeva) 2016. aasta augustist kuni 2018. aasta detsembrini. Ülejäänud osa kohtueelse kinnipidamise perioodist veetis kaebaja Tallinna vanglas.

2. Riigisisised kohtud leidsid, et ventilatsioon ja juurdepääs loomulikule valgusele olid Pärnu arestimajas ebapiisavad; WC ei olnud piisavalt eraldatud ülejäänud kambrist (mida kaebaja aeg-ajalt jagas teiste kinnipeetavatega); õueala puudumise tõttu ei olnud kaebajal võimalust viibida õues; ametivõimud piirasid tema kokkusaamisi pereliikmetega umbes kümnele minutile korraga, ilma et kaebaja oleks selleks põhjust andnud; ja arestimajas puudusid tehnilised tingimused, mis oleks kinnipeetavatel võimaldanud kasutada teatavat veebipõhist õigusandmebaasi.

3. Hinnates kõiki eespool nimetatud puudusi kogumis, mõistsid riigisisised kohtud kaebaja kasuks mittevaralise kahju hüvitisena välja 1500 eurot, samas kui hageja oli Tallinna Ringkonnakohtus nõudnud 3450 eurot.

4. Seoses veebipõhise õigusandmebaasiga algatas esimese astme kohus põhiseaduslikkuse järelevalve menetluse. Riigikohus tunnistas 18. detsembri 2019. aasta otsusega nr 5-19-41 siseministri määruse nr 21 „Arestimaja

sisekorraeskiri“ § 31 lõike 3 osaliselt põhiseadusega vastuolus olevaks. Selle sätte kohaselt oli kinnipeetavatel lubatud kasutada õigusakte ja kohtuotsuseid sisaldavat veebipõhist andmebaasi, „kui arestimajas on selleks tehnilised tingimused“. Riigikohus sedastas, et kõnealune piirang riivab põhiseaduslikku õigust vabalt saada üldiseks kasutamiseks levitatavat teavet. Riigikohus märkis ka, et nimetatud sätte tõttu jäi iga arestimaja otsustada, kas ta võimaldab juurdepääsu kõnealusele õigusandmebaasile või mitte. Vangistusseaduse § 31¹ (asjaomasel ajal kehtinud redaktsioonis) nägi aga ette vahistatute õiguse kasutada kõnealust õigusandmebaasi. Riigikohus leidis, et vangistusseadus ei sisaldanud volitusnormi, mis võimaldanuks ministril kehtestada sellele õigusele täiendavaid piiranguid. Vaidlustatud piirang ei põhinenud seega seadusel ja oli seetõttu põhiseadusega vastuolus.

5. Kaebaja kaebused puudutavad Pärnu arestimaja füüsilisi kinnipidamistingimusi, pereliikmetega kokkusaamise piiramist ja võimatust kasutada veebipõhist õigusandmebaasi.

EUROOPA INIMÕIGUSTE KOHTU HINNANG

KONVENTSIOONI ARTIKLITE 3, 8 JA 10 VÄIDETAV RIKKUMINE

A. Vastuvõetavus

6. Arvestades kaebaja kaebusi ning valitsuse märkusi vastuvõetavuse ja sisuliste asjaolude kohta, leiab EIK, et küsimus, kas riigisiseste kohtute määratud hüvitis oli piisav selleks, et kaebaja ei saaks enam väita, et ta on artiklite 3, 8 ja 10 rikkumise ohver, on lahutamatult seotud tema kaebuste sisuga. Seetõttu ühendab EIK valitsuse vastuväite kaebaja ohvriseisundi kohta kaebuste sisu lahendamiselega.

7. EIK märgib, et kaebaja esitatud kaebused ei ole selgelt põhjendamatud konventsiooni artikli 35 lõike 3 punkti a tähenduses ega ole vastuvõetamatud ka muudel põhjustel. Seega tuleb need tunnistada vastuvõetavaks.

B. Sisulised küsimused

1. EIK-i hinnang kaebaja kinnipidamistingimuste vastavusele konventsiooni artiklitele 3, 8 ja 10

8. Valitsus ei olnud nõus, et kaebaja kinnipidamistingimused olid sel määral ebapiisavad, et nendega rikuti kaebajale konventsioonist tulenevaid õigusi. EIK märgib, et riigisisest kohtu tuginesid oma järelduste tegemisel muu hulgas EIK-i praktikale ning piinamise ja ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise tõkestamise Euroopa komitee avaldatud standarditele.

9. Mis puudutab konventsiooni artikli 3 alusel esitatud kaebusi, siis pooled on nõus, et ülerahvastatuse probleeme kaebaja kinnipidamise ajal ei

esinenud. Samas on tuvastatud, et Pärnu arestimajas viibimise ajal (kokku 345 päeva) ei saanud kaebaja käia õues jalutamas, millele lisandusid ebapiisav ventilatsioon ja ebapiisav juurdepääs loomulikule valgusele (mille tuvastasid riigisisised kohtud) ning asjaolu, et WC oli ülejäänud kambrist vaid osaliselt eraldatud, võimaldamata piisavat hügieeni ja privaatsust mitmekohalises kambris. Neid asjaolusid arvestades leiab EIK, et kaebaja kannatused ületasid kinnipidamisega kaasnevat vältimatuid kannatusi (vt näiteks *Ananyev jt vs. Venemaa*, nr 42525/07 ja 60800/08, 10. jaanuar 2012, punktid 149–159 ja seal viidatud kohtuasjad; *Varga jt vs. Ungari*, nr 14097/12 ja veel 5 avaldust, 10. märts 2015, punkt 78; ja *Fenech vs. Malta*, nr 19090/20, 1. märts 2022, punkt 76 ja täiendavad viited, eelkõige selliste kinnipidamisperioodide pikkuse kohta, mil kinnipeetaval puudub võimalus viibida õues). Seda järeldust ei muuda asjaolu, et ajal, mil kaebaja ei viibinud Pärnu arestimajas, peeti teda kinni Tallinna vanglas (mille kohta ta ei ole kaebusi esitanud), või et tal oli võimalik viibida väljaspool oma kambrist kaitsjaga kohtumise ajal või mitmesugustele menetlustoimingutele saatmise ajal.

10. Seoses veebipõhise õigusandmebaasi kasutamise kokkuleppega EIK, et artiklit 10 ei saa tõlgendada nii, nagu näeks see ette üldise kohustuse pakkuda (vahialustele) kinnipeetavatele juurdepääsu internetile või konkreetsetele internetilehekülgedele (vt *Kalda vs. Eesti*, nr 17429/10, 19. jaanuar 2016, punkt 45). Käesolevas asjas oli aga kinnipeetavatel vangistusseaduse alusel lubatud kasutada kõnealust õigusandmebaasi (vt punkt 4 eespool; vrd eespool viidatud kohtuotsus *Kalda*, punktid 45 ja 49; ja *Ramazan Demir vs. Türgi*, nr 68550/17, 9. veebruar 2021, punktid 35-38). Lisaks tuvastas Riigikohus, et arestimaja sisekorraeskirjas sisaldunud piirang, mille kohaselt tuli vahialustel võimaldada kõnealuse õigusandmebaasi kasutamist ainult juhul, kui arestimajas olid selleks sobivad tehnilised tingimused, oli põhiseadusega vastuolus, kuna ministril puudus seaduslik alus sellise piirangu kehtestamiseks. Seetõttu järeldab EIK, et kõnealuse piiranguga riivati kaebaja artikli 10 kohast õigust saada teavet ja et see riive ei olnud selle artikli tähenduses „seadusega ette nähtud“. Seega oli see konventsiooni artikliga 10 vastuolus.

11. Seda järeldust ei muuda asjaolu, et kaebajal oli kõne all oleval ajavahemikul võimalik konsulteerida oma riigi õigusabi korras määratud kaitsjaga. EIK märgib, et kaebaja esitatud selgituse kohaselt osales ta paralleelselt tema vastu algatatud kriminaalmenetlusega ka tsiviilkohtumenetluses, kus ta pidi end ise esindama, mistõttu tal oli vajadus tutvuda asjakohase õigusega.

12. Pereliikmetega kokkusaamise kohta märgib EIK, et kaebaja kohtus pereliikmetega kokku 11 korral, kui välja arvata ajavahemik 2016. aasta augustist 2017. aasta veebruarini, mil prokuröri otsuse alusel kaebajale sellised kokkusaamised keelati (mille üle käesolevas kohtuasjas vaidlust ei ole). Riigisisised kohtud tuvastasid, et kuigi asjakohaste riigisiseste

õigusnormide kohaselt oli eeluurimise all olevatel vangidel õigus kokkusaamistele, mis kestsid korraga kuni kolm tundi, piirasid Pärnu arestimaja ametivõimud kaebaja kokkusaamisi korraga kümnele minutile. Ei olnud mingeid viiteid sellele, et kokkusaamiste lühike kestus oleks kuidagi olnud põhjustatud kaebajast.

13. Kinnipeetava perekonnaelu austamise õiguse riive ei pea seisnema perekonnaga kokkusaamise otseses keelamises (vt näiteks *Andrey Smirnov vs. Venemaa*, nr 43149/10, 13. veebruar 2018, punkt 37). EIK leiab, et vaidluse all olev pereliikmetega kokkusaamise piirang riivas konventsiooni artiklist 8 tulenevaid kaebaja õigusi. Arvestades riigisiseste kohtute esitatud põhjendusi, ei näi see riive olevat ka teeninud mingit õiguspärast eesmärki nimetatud artikli tähenduses. Sellega seoses märkis valitsus vaid, et Pärnu arestimajas puudus selliste kokkusaamiste jaoks eraldi ruum ning et kokkusaamiste lühike kestus oli tingitud tehnilistest ja turvakaalutlustest. Seetõttu leiab EIK, et kõnealune riive oli konventsiooni artikliga 8 vastuolus. Seda järeldust ei muuda asjaolu, et kõne all oleval ajal lubati kaebajal teha pereliikmetele telefonikõnesid ja pidada nendega kirjavahetust.

2. Kaebaja ohvriseisund

14. EIK ülesanne on teha kindlaks, kas hüvitisest, mille riigisisest kohtud määrasid heastamaks kaebaja õiguste rikkumist, piisas ka nende kaebuste eest hüvitamiseks, mis kaebaja oli esitanud konventsiooni artiklite 3, 8 ja 10 alusel.

15. Seoses artikli 10 alusel esitatud kaebusega märgib EIK, et *Kalda* kohtuasjas (viidatud eespool punktis 58) leidis ta, et rikkumise tuvastamine on juba iseenesest piisav õiglane hüvitis kaebaja kantud mittevahalise kahju eest. EIK ei näe põhjust jõuda käesolevas asjas teistsugusele järeldusele. Arvestades, et riigisisest kohtud tunnistasid teabe saamise õiguse rikkumist ja võtsid seda aspekti arvesse kaebaja mittevahalise kahju hüvitamise üle otsustamisel, järeldab EIK, et valitsuse vastuväide tuleb rahuldada ja kaebajat ei saa enam pidada artikli 10 rikkumise „ohvriks“.

16. Mis puudutab artiklite 3 ja 8 alusel esitatud kaebusi, siis riive kestust ja olemust arvestades väitis valitsus, et lisaks väidetavate rikkumiste sõnaselgele tunnistamisele on riigisisest kohtud määranud ka piisava hüvitise kaebaja tõstatatud kaebuste eest. Valitsus viitas riigisiseste kohtute ulatuslikele põhjendustele, mille aluseks on kohaldatavad õigusaktid, Riigikohtu praktika, milles selgitatakse sarnastes olukordades mittevahalise kahju eest makstava hüvitise arvutamise põhimõtteid, ning Eesti üldine majanduslik olukord ja elatustase asjaomasel ajal. Viidates subsidiaarsuse põhimõttele, mida EIK on selgitanud ja kohaldanud sarnastes kohtuasjades (eelkõige *Domjan vs. Ungari* (otsus vastuvõetavuse kohta), nr 5433/17, 14. november 2017, punktid 27–28 ja täiendavad viited), ja mitmete kohtuasjadele, mille lahendamisel EIK on käsitlenud ebapiisavaid kinnipidamistingimusi, väitis valitsus, et kaebajale määratud hüvitis, st 1500

euro suurune ühekordne summa, ei olnud ebamõistlikult väike ja see moodustab ligikaudu 30% summast, mille võinuks määrata EIK.

17. EIK tuletab meelde, et seda, kas riigisest kohtute määratud hüvitise summat võib pidada mõistlikuks ja piisavaks, et hüvitada kaebajale artikli 3 alusel esitatud kaebused, tuleb hinnata juhtumi kõigi asjaolude põhjal. Nende hulka kuulub ka asjaomase riigi tavalise elatustaseme ja üldise sissetulekutaseme alusel hinnatav hüvitise väärtus ning asjaolu, et riigisiseses süsteemis võimaldatav õiguskaitsevahend on lähemal ja kättesaadavam kui avalduse esitamine EIK-ile. Lisaks tunnistab EIK, et kahjuhüvitise suuruse üle otsustamine on keeruline ülesanne, eriti juhul, kui nõude esemeks on isiklikud kannatused, olgu need siis füüsilised või vaimsed. Puudub standard, mille alusel saaks valu või kannatusi, füüsilist ebamugavust ning vaimset ängi või hingelist piina rahas mõõta. Riigisisesed kohtud peaksid igal juhtumi käsitlemisel püüdma hinnata kumulatiivset mõju, mida kinnipidamistingimused avaldavad kaebaja healole, ja määrama kindlaks kinnipeetaval neis tingimustes kinnipidamise tõttu tekkinud füüsiliste ja emotsionaalsete kannatuste, ängi või muude kahjulike mõjude taseme. Mittevaralise kahju eest määratava hüvitise suurus ei tohi olla ebamõistlik võrreldes EIK-i poolt sarnastes kohtuasjades välja mõistetud summadega (vt muu hulgas *Nikitin jt vs. Eesti*, nr 23226/16 ja veel 6 avaldust, 29. jaanuar 2019, punkt 197 ja täiendavad viited).

18. Vaadeldes käesoleva kohtuasja asjaolusid, nendib EIK, et erinevalt eespool osutatud *Nikitini jt* kohtuasjast ei ole riigisisesed kohtud lähenenud kitsendavalt tähtaegadele ega ebaõigesti arvanud kinnipeetavatele eraldatud isikliku ruumi suurust (*ibid.*, punkt 199). Kohtud uurisid rikkumiste konkreetset raskusastet (vt punkt 2 eespool) ning võtsid arvesse riigisisesid juhiseid hüvitise määramisel kaalutusõiguse rakendamise kohta ja erinevate kinnipidamisperioodide pikkust.

19. Samas on EIK juba eespool märkinud, et kaebajal puudus kuni 100 päeva järjest võimalus iga päev õues jalutada ja et ajavahemik, mille vältel kinnipidamistingimused olid vastuolus konventsiooni artiklitega 3 ja 8, kestis kokku 345 päeva (vt punkt 9). EIK võtab arvesse tema poolt võrreldavatel asjaoludel artikliga 3 seoses välja mõistetud hüvitisi (vt näiteks *Ozarovskij jt vs. Leedu* [komitee], nr 17774/20 ja veel 5 avaldust, 1. märts 2022, punkt 14, ning *Laniauskas ja Januška vs. Leedu* [komitee], nr 74111/13 ja 53460/15, 25. september 2018, punktid 24–51). Samuti rõhutab EIK, et käesoleval juhul oli tegemist rohkem kui ühe konventsioonist tuleneva õiguse rikkumisega. Võttes arvesse üldist majanduslikku olukorda, millele osutas valitsus, leiab EIK, et riigisest kohtute poolt hüvitisena määratud 1500 euro suurune summa oli ebamõistlikult väike ja seda ei saa pidada asjakohaseks hüvitiseks kaebuste esemeks olevate rikkumiste eest.

20. Seetõttu jätab EIK rahuldamata valitsuse vastuväite kaebaja ohvriseisundi kaotamise kohta seoses kaebaja poolt konventsiooni artiklite 3 ja 8 alusel esitatud kaebustega.

21. Eeltoodud põhjendusi arvestades järeldab EIK, et konventsiooni artiklitest 3 ja 8 tulenevaid kaebaja õigusi on rikutud.

KONVENTSIOONI ARTIKLI 41 KOHALDAMINE

22. Kaebaja nõudis mittevaralise kahju hüvitamiseks 15 000 eurot ning kohtukulude (esindaja tasu ja tõlkekulud) hüvitamiseks 3770,48 eurot.

23. Valitsuse seisukoht oli, et kuna kaebaja suhtes ei ole konventsiooni rikutud, puudub alus hüvitise maksmiseks. Lisaks leidis valitsus, et kui EIK peaks tuvastama kaebaja õiguste rikkumise, oleks see juba iseenesest piisav ja õiglane hüvitus.

24. Lähtudes õigluse põhimõttest ning võttes arvesse kaebaja õiguste rikkumise kestust ja ulatust ning riigisiseste kohtute poolt juba määratud hüvitist, samuti riigis valitsevaid majandusolusid ja võrreldavat asjakohast kohtupraktikat (vt punkt 19 eespool), mõistab EIK kaebaja kasuks mittevaralise kahju hüvitiseks välja 6800 eurot, millele lisanduvad võimalikud maksud.

25. Võttes arvesse tema valduses olevaid dokumente ja arvestades, et kohtukulude hüvitamise eelduseks on nende kandmise vältimatus ja mõistlik suurus, mõistab EIK kaebaja kasuks EIK-is toimunud kohtumenetluse kulude katteks välja 3770,48 eurot, millele lisanduvad võimalikud kaebaja poolt tasumisele kuuluvad maksud.

SELLEST LÄHTUDES EIK ÜHEHÄÄLSELT

1. *ühendab* valitsuse vastuväite kaebaja ohvriseisundi kaotamise kohta kaebuste sisulise lahendamise kohta;
2. *tunnistab* artiklite 3, 8 ja 10 alusel esitatud kaebused vastuvõetavaks;
3. *leiab*, et kaebaja ei saa enam väita, et ta on konventsiooni artikli 10 rikkumise ohver;
4. *jätab rahuldamata* valitsuse vastuväite kaebaja ohvriseisundi kaotamise kohta seoses konventsiooni artiklite 3 ja 8 alusel esitatud kaebustega;
5. *leiab*, et konventsiooni artiklit 3 on rikutud;
6. *leiab*, et konventsiooni artiklit 8 on rikutud;
7. *leiab*,
 - (a) et vastustajariik peab kolme kuu jooksul maksma kaebajale järgmised summad:

- (i) mittevahalise kahju eest 6800 eurot (kuus tuhat kaheksasada eurot), millele lisanduvad võimalikud maksud;
- (ii) kohtukulude katteks 3770,48 eurot (kolm tuhat seitsesada seitsekümmend eurot ja nelikümmend kaheksa senti), millele lisanduvad võimalikud kaebaja poolt tasumisele kuuluvad maksud;
- (b) et eespool nimetatud kolmekuulise tähtaja lõpu ja tasumise vahelise perioodi eest tuleb eelnimetatud summadel maksta viivist määra järgi, mis vastab Euroopa Keskpanga laenamise püsivõimaluse intressimäärale sel perioodil, suurendatuna kolme protsendipunkti võrra;

8. *jätab rahuldamata* kaebaja ülejäänud õiglase hüvitise nõude.

Koostatud inglise keeles ja tehtud teatavaks kirjalikult 28. novembril 2023 kohtureeglite reegli 77 lõigete 2 ja 3 kohaselt.

Olga Chernishova
sekretäri asetäitja

Jolien Schukking
esimees